

Predmet: Lovas (Ljuban Devetak i drugi)

Okružni sud u Beogradu, Republika Srbija

Veće za ratne zločine

Broj predmeta: K.V. br. 6/07 (od 01.01.2010. godine broj predmeta je K. Po2 br. 22/10)

Optužnica podignuta: 28. 11. 2007.

Broj optužnice: KTRZ 7/07

Tužilaštvo: Zamenik tužioca za ratne zločine Veselin Mrdak

Optuženi: Ljuban Devetak, Milan Devčić, Milan Radojčić, Željko Krnjajić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović, Dragan Bačić, Zoran Kosijer, Petronije Stevanović i Aleksandar Nikolaidis.

Sudsko veće: Olivera Anđelković, predsednica Veća

Članovi veća: sudija Tatjana Vuković i sudija Dragan Plazinić (od 01.01.2010. godine, sudija Dragan Plazinić zamenjen je sudijom Draganom Mirkovićem)

Branioци optuženih: advokat Zdravko Krstić, branilac optuženih Ljubana Devetaka, Milana Devčića i Dragana Bačića, advokati Gradimir Nalić i Igor Olujić, branioци optuženog Milana Radojčića, advokat Vojislav Vukotić, branilac optuženog Željka Krnjajića, advokat Miladin Živanović, branilac optuženog Miodraga Dimitrijevića, advokat Jasmima Živić, branilac optuženog Darka Perića, advokat Zorko Boris, branilac optuženog Radovana Vlajkovića, advokat Đorđe Kalanj, branilac optuženog Radisava Josipovića, advokat Gordana Živanović, branilac optuženog Jovana Dimitrijevića, advokat Slobodan Živković, branilac optuženog Saše Stojanovića, advokat Branislava Furjanović, branilac optuženog Zorana Kosijera, advokat Miodrag Planojević, branilac optuženog Petronija Stevanovića, i advokat Mila Janković, branilac optuženog Aleksandra Nikolaidisa.

Punomoćnici oštećenih: Nataša Kandić, izvršna direktorka Fonda za humanitarno pravo (FHP) i advokat Dragoljub Todorović.

Posmatrači: članovi porodica oštećenih iz Lovasa, posmatrač Centra za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka, posmatrač *Žena u crnom*, supruga optuženog Ljubana Devetaka.

Glavni pretres: 17. 04. 2008.

Izveštaj: Nataša Kandić i advokat Dragoljub Todorović, punomoćnici žrtava

U pritvoru su optuženi Ljuban Devetak, Milan Devčić, Milan Radojčić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Aleksandar Nikolaidis i Petronije Stevanović, dok se sa slobode brane optuženi Željko Krnjajić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović, Dragan Bačić i Zoran Kosijer.

Branilac optuženih Devetaka, Devčića i Bačića je pre početka glavnog pretresa zatražio

od Veća da se iz sudnice udalji punomoćna oštećenih Nataša Kandić jer on i njegovi branjenici hoće da je predlože za svedoka na okolnost šta je optuženi Devetak pričao sa

Tužilac je pročitao optužnicu.

Saslušanje optuženog Aleksandra Nikolaidisa

Optuženi se priključio formaciji *Dušan Silni* preko Srpske narodne obnove (SNO) iz Pazove, čiji je predsednik bio Mirko Jović. Optuženi i još pet, šest dobrovoljaca iz Pančeva su preko izvesnog Gorana, člana SNO, dogovorenog dana otišli u sedište stranke u Pazovu. Tamo su zatekli pedesetak dobrovoljaca a još su pristizali dok su oni bili u stranci. U nekom trenutku došli su Ljuban Devetak i Mirko Jović i održali govor. Rekli su da u Lovasu uma 200, 300 *Zengi* [Zbor narodne garde] i ustaša, da maltretiraju Srbe i da treba selo da se oslobodi. Optuženi Devetak im je rekao da je ono što nađu njihovo. Nikolaidis je to shvatio da mogu da otmu i ukradu. Iz Pazove dobrovoljci su prebačeni u vojni objekat u Šidu. Tu su oni, koji nisu imali, dobili uniforme a zatim su prebačeni u Tovarnik (Hrvatska). Sačekao ih je Slavko Stupar ispred zgrade, u kojoj je bila smeštena vojna komanda. On im je rekao da će on biti komandant dobrovoljaca. Smestio ih je u jednu kuću i rekao da će im javiti kada će se ići u napad. Sve instrukcije i naređenja dobijali su od Slavka Stupara koji je jedini išao u komandu. On im je jedne večeri rekao da ujutru kreću u napad na selo, da će prvo vojska da bombarduje, od 7:00 do 7:15, a posle toga će oni ući u selo. Posebno je rekao da su Srbi obavesteni o napadu, i da treba da budu u podrumima, a svi, koji se nađu na ustaše i *Zenge*, i da na njih mogu da pucaju. Stupar nije spominjao civile.

ulicama su

Noću 9.10.1991. dobrovoljci i meštani Srbi koji su učestvovali u napadu prebačeni su vojnim kamionima do ulaza u selo. Tu su podeljeni u tri grupe. Svaka grupa je imala komandira. Grupom u kojoj je bio optuženi komandovao je Slavko Stupar. U selo su ušli između 7:30 i 8:00 časova. Napad je trajao do 4:00 sata popodne. U svakoj grupi je bio poneki meštalin koji je pokazivao hrvatske kuće i gde treba da se baci bomba. Kada su ulazili u selo, grupi je pridodato još ljudi, oko 15, meštana i dobrovoljaca, tako da ih je ukupno bilo između 30 i 40. Pola grupe je išlo sa jedne strane a pola sa druge strane ulice. Posle napada, uveče se razgovaralo, pa je optuženi saznao da su u njegovoj grupi bili optuženi Radojčić i Krnjajić. Išli su od mlina pravo prema centru. U centru su susreli druge grupe. Zna da je jednom grupom komandovao izvesni Tito a u trećoj grupi su takođe bili dobrovoljci. Tokom napada optuženi nije video nijednog hrvatskog vojnika. Dobrovoljci su bili prevareni od strane Ljubana Devetaka i Mirka Jovića, koji su im prilikom obraćanja u Pazovi rekli da u selu ima između 150 i 300 naoružanih hrvatskih vojnika.

Tokom napada na Lovas optuženi je bacio jednu bombu i promašio prozor kuće, za koju mu je vodič [meštalin] rekao da pripada nekom funkcioneru HDZ-a (Hrvatska demokratska zajednica). Video je da je optuženi Petronije bacio jednu bombu preko ograde, u podrum kuće, bliže centru. Nisu se čuli jauči. Svi su imali puno bombi sa sobom. Bacali su ih preko kapija hrvatskih kuća, koje su im pokazivali meštani Srbi, čekali da li će im neko odgovoriti i na par mesta im je uzvraćeno vatrom ali niko nije stradao. Dobrovoljac po imenu Mali gađao je zoljom automobil marke *golf* koji je došao iz pravca centra sela, u njemu je bila jedna, dve ili tri osobe. Oni su sigurno stradali. Taj

Posle ulaska u selo, kada su prošli treću, četvrtu kuće pogoden je dobrovoljac Đorđević iz Čačka. Optuženi nije video odakle je pucao na njega i ko je pucao. Sa još nekim dobrovoljcima uneo je ranjenika u kuću Mate Adamovića. Komandir grupe Stupar je poslao Matu Adamovića po pomoć i nešto kasnije našli su ga mrtvog na ulici. Stupar je namerno poslao Adamovića na ulicu, jer su sa druge strane pucali pripadnici druge grupe i oni su ubili svakoga ko se našao na ulici. Ranjeni dobrovoljac je izdahnuo u kući Mate Adamovića. Optuženi negira da je u kući Mate Adamovića njegovoj snahi Ljubici uzeo novac i zlato. To su uradila dva brata, dobrovoljci iz Prijepolja, od kojih se jedan zove Vito. Oni su kasnije uhvaćeni, u Tovarniku ili Šidu, i sa njima je bio Slavko Stupar. Tom prilikom oduzet im je novac. Pričalo se o 1.000 ili 2.000 DM i šaci zlata. Za vreme napada optuženi je video samo tri mrtva čoveka – Matu Adamovića, dobrovoljca Đorđevića i u centru, pre zadruga, sa leve strane, jednu ženu.

Hrvati su ubijani posle napada, u toku noći. Optuženi Radojčić je pričao da se optuženi Krnjajić u noći 10/11. 10. 1991. osvetio nekome u ul. Vladimira Nazora. Takođe je čuo da je te noći optuženi Devčić vraćao neke dugove. Pričalo se da je ubio rođaka Andriju ili Ivicu Devčića.

Dana 11.10.1991. optuženi Devetak poslao je optuženog Petronija Stevanovića da sakupi leševe a neko je od meštana Srba išao sa njim da pokaže gde se nalaze. Sakupili su leševe u dva traktora.

Druga grupa dobrovoljaca, u kojoj su bili izvesni Aždaja i Kosta, došli su u selo 11.10.1991. Oni su bili stalno pored optuženog Devetaka. Oni su vršili zločine. Pored njih, zločine su činili meštani Srbi iz osvete. Vojska je čuvala stražu. Vojska nije znala za zatvore, niti su se sastanci održavali kod vojske. Meštani su sve organizovali, oni su se pitali za sve. Niko od dobrovoljaca nije znao gde ko od Hrvata stanuje. Optuženi je video da je selo bombardovano i pre napada 10.10.1991. Kuće nisu paljene. Od bačenih bombi kuće su bile pocrnele i žute ali nije bio izgorelih kuća. Optuženi je bio u Lovasu do 5.11.1991. i do tada katolička crkva nije bila uništena.

Tog 11. 10.1991. kada je došla ta druga grupa dobrovoljaca, neko je pucao, pa su oni uhapsili braću, Darka i Željka Pavlića. Kod njih su našli jedan kalašnjikov. Počeli su da ih biju još u dvorištu zadruga. Odveli su ih na sprat, ispitivali ih, tukli su ih da priznaju čija je puška. Oni to nisu hteli da kažu čija je. Optuženi je video kada su ih tukli. Posle su braća Pavlić prebačena u zatvor u TO, u podrum.

Optuženi Devetak je 11.10.1991. naredio da Hrvati obeleže svoje kuće belim čaršafima i da drže kuće otključanim. Poslao je dobošara da ide selom i poziva Hrvate da to urade.

Komanda je bila u jednoj većoj kući, na ulazu u selo. Tu su se održavali sastanci na koje su dolazili komandant sela, optuženi Devetak, komandir policije i komandant TO. Na početku, komandir policije je bio Milorad Vorkapić pa su ga Srbi ubili. Ljuba Jelić je bio komandant TO do 19.10.1991. a posle njega je bio Milan Radojčić. Kuća je imala podrum koji je neko vreme služio kao pritvor. Zatvori su se nalazili još u Mesnoj zajednici i u zadruzi. Potpukovnik Dimitrijević nije znao za zatvore. Dobrovoljci su morali stalno da premeštaju zatvorenike da ih vojska ne bi videla. Prvi vojnik koga je

Optuženi je privodio Hrvate po nalogu Devetaka i Devčića. Sa njim je išao neki meštаниn, da pokaže gde živi taj Hrvat koga treba da privede.

Dana 12.10.1991. dobrovoljci su našli dve kasete sa snimljenom pobedom i proslavom HDZ-a. Devetak im je naredio da uhapsu maloletnu Snežanu Krizmanić, koja je vodila program na toj proslavi. Dovedli su je u kuću gde su bili smešteni dobrovoljci. O tome je oobavestio Devetaka i ovaj mu je rekao da je ispitaju i da ona izdiktira imena Hrvata koji se vide na kasetama. Kada se vraćao iz komande sreo je optuženog Radojčića koji je bio ljut i besan što dobrovoljci maltretiraju i prete Snežani noževima, jer je on poznavao njenu familiju. Nikolaidis mu je rekao da će pokušati da mu pomogne - izveo je Snežanu napolje i predao je optuženom Radojčiću. Istoga dana video je Snežanu u komandi. Devetak i drugi su gledali kasetu i Snežana im je govorila ko je ko. Posle gledanja kasete, Devetak je naredio Nikolaidisu da odvede Snežanu u kukuruz i ubije je. On to nije hteo da učini nego je odveo kući, njenoj majci, koja se plašila da će Snežana, posle odavanja imena, imati problema sa Hrvatima. Zamolila je Nikolaidisa da njenu ćerku izvede iz sela. Sutradan su iz sela krenuli Nikolaidis, komandant TO Ljuba Jelić i povelili su Snežanu. Prema optuženom, Snežanu je silovao Aždaja, koji mu je rekao da je bolje što ju je silovao nego da je ubio, kako mu je Ljuban Devetak naredio.

Optuženi Nikolaidis je jednom prilikom dobio nalog od Lubana Devetaka da sa Nikolom Vukovićem prebije jedan bračni par, i to više ženu nego muža. Oni su stanovali u drugoj ili trećoj kući od komande.

Uveče 17.11.1991. dobošar je pozvao Hrvate, od 18 do 65 godina, da se okupe u centru sela, kod komande. Ljuban Devetak je dao neki papir dobošaru koji je ovaj čitao, pozivajući Hrvate da se okupe. Iz centra ih je Darko Perić sa dva boksera, tako su svi zvali tu dvojicu njegovih vojnika, odveo prema zadruzi. Nikolaidis je mislio da idu da rade.

Ujutro 18.10. 1991. optuženi je došao u zadregu i video je Devetaka, Devčića i Perića na terasi. Jedna grupa Hrvata je stajala u dvorištu a druga je sedela na klupama. Privedene Hrvate tukli su Pera, Kosta, Aždaja, Nikola Vuković i par vojnika iz Perićeve grupe. On nije tukao Hrvate. Čim je ušao u dvorište, Nikolaidis je video da Petronije ubada nožem jednog Hrvata. Ukupno je možda 10 Hrvata uboo nožem. Zbog toga mu je Devetak naredio da skloni Petronija. Hrvati su vođeni na sprat, levo u trpezariju, i tu su ispitivani. Ljuban Devetak je potom naredio optuženom i još nekim dobrovoljcima da tridesetak Hrvata, koje. Posle par sati optuženi je čuo da su Hrvati koji su ostali u zadruzi odvedeni na je on izdvojio, odvedu u Mesnu zajednicu, gde ih je prihvatio Ljuba Jelić, komandant TO minsko polje, gde ih je 20 poginulo. O odvođenju Hrvata na minsko polje dogovorili su se optuženi Ljuban Devetak i Darko Perić. Devetak je jedini bio u selu kada je postavljeno to minsko polje, 12.10.1991. On je komandirima dobrovojaca rekao gde se nalazi to minsko polje dok su dobrovoljci samo znali da je minsko polje okolo sela. Preživeli su dovedeni u zatvor u Mesnoj zajednici. Devetak je najpre naredio optuženom Nikolaidisu da odvede doktora u zatvor da ukaže pomoć ranjenicima, što je ovaj učinio, ali je doktor rekao da mu je potreban operacioni sto. Potom je Ljuban Devetak naredio da se ranjenici sklone jer dolazi neki novi pukovnik, koji treba da zameni potpukovnika Dimitrijevića, a on je strog oficir i ne sme da vidi ranjenike u takvom stanju. Devetak je pozvao optuženog Petronija da skloni ranjenike i nakon toga Ljuba Jelić je predavao po

dvoje, troje a Petronije, Kosta i meštalin Novaković su ih stavljali u kola i odvozili nekuda. Ta naredba da se ranjenici sklone značila je da se ubiju.

Istog dana, 18.10.1991. braću Pavlić i Stipu Dolačkog su iz zatvora u komandi izveli Devetak i Devčić i dali ih Petroniju. On je sa njima otišao prema Mesnoj zajednici a tamo su bili Kosta, meštalin Novaković, Aždaja i Ljuba Jelić. Optuženi je otišao prema groblju, gde je bio punkt vojske sa tenkom. Dok je išao pored njega su prošli u dvojna kola Kosta, Aždaja, Petronije i meštalin Novaković. Kada je stigao na groblje, zatekao je Petronija pored kapele. Čula se pucnjava i napolje su izašli Kosta, Aždaja i Novaković. Optuženi je ušao u kapelu i video braću Pavlić i Dolačkog mrtve. Vratio se nazad i pitao je Devčića šta će da kaže ženi Stipe Dolačkog, kojoj je obećao da će ga dovesti kući, a on mu je rekao da ne treba da se pravda jer je on svašta radio Srbima. Optuženi Nikolaidis poriče da je učestvovao u odvođenju pomenute trojice, kako je u istrazi rekao svedok Ljuba Jelić.

Devetak je Nikolaidisu takođe naredio da ubije Hrvaticu Ivanku Perić, čiji je otac bio uhapšen i predat vojnim vlastima koji su ga transportovali u logor u Begejcima (Srbija). On to nije uradio.

Dok je boravio u Lovasu, do 2.11.1991. optuženi Nikolaidis je video da su Hrvati morali svakodnevno da se okupljaju ispred zadruga. Odatle su muškarci vođeni na muške poslove a žene su brale grožđe. Pratile su ih dobrovoljci pod oružjem.

Pitanja punomoćnika

Na pitanje punomoćnika Todorovića da li je optuženi obavestio Devetaka da su on i Nikola Vuković izvršili zadatak da prebiju ženu i njenog supruga, optuženi Nikolaidis je razjasnio da je informisao Devetaka da je on prebio tu ženu iako je ustvari nju tukao Nikola Vuković.

Na pitanje punomoćnika Todorovića, optuženi Nikolaidis je vrlo odlučno rekao da niko od povređenih Hrvata [odvojenih u zadrugi i odvedenih u zatvor u Mesnoj zajednici] nije preminuo od rana već su streljani.

Takođe na pitanje punomoćnika Todorovića optuženi je rekao da je Ljuban Devetak uglavnom nosio uniformu.

Optuženi je na pitanje Nataše Kandić odlučno potvrdio da je naredba „skloniti“ ili „odvesti u kukuruz“ značila ubiti. Takođe je na njeno pitanje razjasnio da je odmah nakon ubistva braće Pavlić i Stipe Dolačkog pitao Devetaka i Devčića zašto je ubijen čovek koga su mu davali da ga iz zatvora vodi kući i koji je trebalo da bude oslobođen a obojica su mu odgovorila da je Dolački u Vukovaru klao i ubijao Srbe.

Iz odbrane optuženog proizlazi da je posle uspostavljanja srpske kontrole u Lovasu faktičku vlast u selu imao Ljuban Devetak, koji se javno deklariseo kao komandant sela. Vojska je držala stražu izvan sela. Dobrovoljci nisu poznavali meštane. Njima su naredbe za privođenje, zatvaranje i ubijanje davali Ljuban Devetak, Milorad Vorkapić i Milan Devčić.

